

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 378.015.31:005.336.2]:069

DOI: 10.31652/2412-1142-2022-65-114-123

Волошина Оксана Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна

ORCID ID 0000-0002-9977-7682

woloshina5555@gmail.com

Дмітренко Наталя Євгенівна

доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри методики навчання іноземних мов,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна

ORCID ID 0000-0002-3556-0003

nataliadmitrenko0302@gmail.com

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті визначено дефініцію «музейна педагогіка»; розкриті завдання музейної педагогіки, охарактеризовані моделі (*європейську, англо-американську, східноєвропейську*) педагогічної діяльності музеїв. У дослідженні представлено технологію розвитку загальнокультурної компетентності майбутніх учителів засобами музейної педагогіки, яка представлена такими складовими: метою навчання, дидактичними принципами; змістом, методами, засобами навчання; формами організації навчання; результатом діяльності. Орієнтиром проведення експериментального дослідження виступила розроблена авторами технологія розвитку загальнокультурної компетентності майбутніх учителів засобами музейної педагогіки; детально розкрито її складові, а саме: когнітивний, ціннісно-орієнтаційний, комунікаційно-діяльнісний компоненти. Описані етапи (організаційний, дослідний, експозиційний, експертний) підготовки музейної експозиції здобувачами вищої освіти. Спираючись на обґрунтовану структуру загальнокультурної компетентності та її критерії розроблено показники розвитку загальнокультурної компетентності майбутніх учителів. Практично реалізовано дидактичні умови успішного розвитку загальнокультурної компетентності майбутніх учителів засобами музейної педагогіки: визначення ознак та показників розвитку всіх компонентів загальнокультурної компетентності засобами музейної педагогіки; виділення та реалізація педагогічних завдань, які сприяють розвитку кожного структурного компонента загальнокультурної компетентності; застосування системного підходу з визначенням мети, структуруванням змісту, вибором методів, засобів та форм проектування експериментальної технології; використання специфічних можливостей та освітнього потенціалу музеїв та музейної педагогіки, активних методів навчання, музейних предметів та музейного середовища, образної мови експозиції та творів мистецтва. Представлено результати експериментального дослідження, які дозволяють стверджувати про позитивну динаміку розвитку загальнокультурної компетентності майбутніх учителів засобами музейної педагогіки.

Ключові слова: загальнокультурна компетентність майбутніх учителів; музейна педагогіка; педагогічна діяльність музеїв; технологія розвитку загальнокультурної компетентності засобами музейної педагогіки.

1. ВСТУП

Актуальність дослідження проблеми розвитку загальнокультурної компетентності майбутнього вчителя зумовлена соціальним замовленням освітньої системи, що вимагає підготовки творчо мислячих педагогів високого рівня культури. Зміна освітньої парадигми поставила перед педагогічною наукою проблему пошуку шляхів відповідності освітніх технологій фундаментальним основам культури як підґрунтя розвитку особистості. Відмітимо існуючу тенденцію, коли процес розвитку загальнокультурної компетентності переважно орієнтований на формування інформаційної складової компетентності, що перешкоджає інтеграції теоретичних знань та способів їх практичної реалізації.

Широкі можливості ефективного формування у майбутніх педагогів загальнокультурної компетентності закладені у музейній педагогіці, яка передбачає як навчання та виховання здобувачів освіти на музейному матеріалі, так і його теоретичне осмислення, а також підготовку фахівців, здатних вирішувати педагогічні завдання в умовах музейного середовища та освітнього закладу.

Мета статті – розкрити особливості музейної педагогіки, довести її ефективність у процесі розвитку загальнокультурної компетентності майбутнього вчителя.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

Поняття «музейна педагогіка» з'явилося на початку ХХ століття в Німеччині і пов'язане з іменами німецьких філософів-просвітників та музейних діячів – Г. Кершенштейнера, А. Ліхтварк, Г. Фрейденталь та інших. Кожен з них зробив вагомий внесок у розвиток теорії і практики музейної педагогіки в період її становлення та розвитку.

Спочатку цей термін використовували для позначення напряму діяльності, який зорієнтований на організацію співпраці з учнями. Пізніше були сформульовані положення про освітнє значення музею і запропонований новий підхід до відвідувача як до учасника діалогу. За допомогою таких «музейних діалогів» відвідувачів знайомили з експонатами музею.

Зі зростанням соціальної ролі музеїв у суспільстві у другій половині ХХ століття (так званий «музейний бум») музейна педагогіка стає особливою галуззю знань та досліджень.

Музейну педагогіку визнають як наукову дисципліну, що знаходиться на перетині музеєзнавства, педагогіки та педагогічної психології, яка займається дослідженням принципів, методів та форм реалізації освітньої діяльності музеїв, предметом якої є освітні аспекти музейної комунікації.

Завданнями музейної педагогіки є:

1. Залучення до музею та музейної культури відвідувачів з раннього віку.
2. Активізація творчих здібностей особистості та творчої діяльності у музеї. Пошук нових форм знайомства з культурною спадщиною.
3. Створення багатоступеневої системи музейної освіти (школа – музей – заклади позашкільної освіти – заклад вищої освіти).

Дослідники відзначають існування трьох моделей (*європейської, англо-американської та східноєвропейської*) педагогічної діяльності музеїв, що зумовлено існуванням різних освітніх парадигм та особливостями регіону.

Представники європейської моделі (*німецькі вчені* Falk (2013) [1]; Kun-Ott (2008) [2]; Noschka-Roos (1994) [3]; *польські вчені* Nadolska-Styczyńska (2016) [4]; Nalaskowski (2004) [5]; Pater (2017) [6]; Ziębińska-Witek (2011) [7]; Zduńczyk (2015) [8]; *французькі вчені* Dierking (1994) [9]; Fortin-Debart (1999) [10]; Rasse (1999) [11] вважають, що головне – це занурення відвідувачів у певну історичну реальність, культурний контекст. Велике значення надається музейній цінності колекцій.

Представники *англо-американської моделі* (Bennett (1995) [12]; Johnson (2009) [13]; Hooper-Greenhill (1991) [14]; Simon (2010) [15]) вважають, що педагогічна діяльність музею ґрунтується на зацікавленості відвідувачів, відсутності ретельного планування. У такому розумінні музейні заняття проводять спонтанно, зважаючи на інтереси та потреби дитини.

Східноєвропейська модель, якої дотримуються українські вчені (Bielofastova (2003) [16]; Verbytska (2017) [17]; Kaminska (2013) [18]; Karamanov (2020) [19]; Klyuchko (2014) [20]), визначають суттєву роль музейної дидактики у процесі організації педагогічної діяльності музеїв, постійному зв'язку музейних занять зі шкільною та університетською програмами тощо. О. Караманов вважає, що «...цей підхід побудований на засадах традиційної освітньої парадигми, уособлює розуміння музею як своєрідного «центру знань», який пропонує відвідувачам свої думки, мотиви, установки» [19, с. 86].

Можемо констатувати, що в умовах компетентнісної парадигми освіти саме музейна педагогіка має великий потенціал для формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів.

Загальнокультурна компетентність визначається нами як інтегративна здатність особистості, обумовлена досвідом засвоєння культурного простору, рівнем навченості, вихованості та розвитку, орієнтована на використання культурних еталонів як критеріїв оцінки при вирішенні проблем пізнавального, світоглядного, життєвого, професійно-педагогічного характеру. Інтеграція культури в освіту та освіти в культуру здійснюється за допомогою цілеспрямованого процесу розвитку загальнокультурної компетентності.

Аналіз науково-педагогічної літератури та власного досвіду дозволив нам припустити, що структура загальнокультурної компетентності складається з когнітивного, ціннісно-орієнтаційного та комунікативно-діяльнісних компонентів.

3. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Представлена технологія розвитку загальнокультурної компетентності майбутнього вчителя засобами музейної педагогіки має такі складові:

- 1) мета навчання – розвиток загальнокультурної компетентності здобувачів вищої освіти засобами музейної педагогіки;
- 2) дидактичні принципи (проблемності, культуровідповідності, діалогічності, комунікативної спрямованості ціннісної орієнтації, активності, креативності);
- 3) зміст навчання, який визначається програмами навчальних дисциплін;
- 4) методи навчання (представлені в таблиці 1);
- 5) засоби навчання (представлені в таблиці 1);
- 6) форми організації навчання (представлені в таблиці 1);
- 7) результат діяльності, який має актуалізуватися через підвищення рівня сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів.

Таблиця 1

Програма розвитку загальнокультурної компетентності майбутніх учителів засобами музейної педагогіки

Компоненти	Завдання навчання	Методи навчання	Форми	Засоби
<i>Когнітивний</i>	1. Орієнтація у проблематиці засвоєння культурно-освітнього простору. 2. Розширення теоретичних знань та умінь у різних галузях культури. 3. Вивчення особливостей гуманістичної освітньої парадигми та компетентнісного підходу в освіті.	Проблемне навчання. Методи активного навчання: імітаційні та неімітаційні. Музейні ігри, рольові ігри. Методи активізації індивідуальних та групових можливостей, дискусії.	Групові форми, лекції. Самостійна робота студентів щодо ознайомлення з культурним простором, самоосвіта. Індивідуально-фронтальна робота.	Візуальні засоби, книги, музейні експонати, аудіовізуальні, комп'ютерні е-засоби. Музейно-освітнє середовище.

Ціннісно-орієнтаційний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток здібності емоційно сприймати та ціннісно привласнювати культурну спадщину. 2. Розвиток інтересу до музею як джерелу зберігання культурних цінностей. 3. Розвиток здібностей до сприйняття образної мови музейної експозиції. 4. Отримання естетичного задоволення від знайомства з культурними цінностями, здатність співпереживати. 5. Розвиток здібності висловлювати ставлення до творів мистецтва, оцінювати їх. 	<p>Методи когнітивного навчання, аналітико-оціночні, навчальний діалог. Групові дискусії. Драматизації ігрові методи: імітаційні ігри, сюжетно-рольові ігри.</p>	<p>Колективно-групові форми. Екскурсії у музей. Індивідуальна самостійна аудиторна та позааудиторна робота.</p>	<p>Візуальні Комп'ютерні засоби. Музейно-освітнє середовище. Музейні експонати.</p>
Комунікаційно-діяльнісний	<ol style="list-style-type: none"> 1. Удосконалення навичок знайомства з культурним цінностями, культури поведінки та прояву емоцій. 2. Формування здібностей працювати з інформацією, отриманою в музеї: оцінювати, переробляти, використовувати в практичній діяльності, для саморозвитку. 3. Розвиток комунікативної компетентності. 4. Активізація власної творчої діяльності. 	<p>Рольові, ситуаційні та імітаційні ігри. Проблемне навчання: аналіз та перенесення інформації у різні сфери практичної діяльності. Методи активізації самостійної творчої діяльності, інтерактивне використання засобів. Метод проектів.</p>	<p>Заняття зі змінним складом учасників, групова та самостійна робота. Екскурсії у музей, групова гра «Я - екскурсовод Різноманітні форми індивідуальної творчої діяльності. Самостійна проектна діяльність.</p>	<p>Музейні експозиції. Комп'ютерні та мультимедійні, візуальні засоби.</p>

Майбутні вчителі відвідували музеї та музейні виставки в процесі «Історія педагогіки»; активно долучалися до проектування музейних експозицій виставок [21].

Наприклад, ми залучили майбутніх педагогів до роботи зі створення музейної експозиції «Історія розвитку освіти на Вінничині». У процесі підготовки експозиції було застосовано поетапне планування, а саме: організаційний, дослідний, експозиційний, експертний етапи.

На організаційному етапі традиційно ставилися цілі та завдання експозиції, розроблялася тематика дослідницьких проектів, розподіляли завдання для дослідницьких груп та писали сценарій.

Другий етап роботи – дослідницький, спрямований на пошук (вивчення історико-педагогічної літератури та архівних матеріалів) та систематизацію матеріалу, консультивання з викладачем, підготовку до історико-педагогічних досліджень у формі медіапрезентацій, відеофільмів, мнемокарт.

Експозиційний етап включав оформлення виставкових експонатів та експозицій (фотографій, плакатів, тощо), участь у проведенні екскурсій з елементами театралізації.

Найважливішим етапом підготовки експозиції музею, на наш погляд, став експертний етап. Саме під час експертизи визначають позитивні сторони роботи та аспекти, які необхідно доопрацювати: народжуються нові ідеї для створення музейних експозицій. Здобувачі освіти працювали над експозиціями з такої тематики, як «Педагогічна карта Вінниччини», «Історія студентства», «Педагогічна спадщина М. І. Пирогова», «Педагогічна екскурсія Вінницею», «Історія дитячої іграшки», «Історія шкільної форми» тощо [22].

Учасники

Експериментальне дослідження проводилося на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського серед майбутніх учителів (96 учасників) протягом шести місяців. Для участі у проведенні дослідження було обрано 48 студентів експериментальної групи та 48 студентів контрольної групи.

Інструменти

Під час дослідження використовували модифікований варіант методики вимірювання загальнокультурної компетентності Г. Трофімової [23], заснованої на використанні методу суб'єктивного шкалювання. Використаний метод суб'єктивного шкалювання дозволив представити емпіричні дані щодо визначення рівня розвитку загальнокультурної компетентності майбутніх учителів з метою перетворення якісних показників в кількісну змінну.

Опитувальний бланк модифікованої методики є шкалою, на полюсах якої знаходяться показники досліджуваної компетентності від найбільшого до найменшого. Здобувачі вищої освіти відмічали власний рівень, робили позначку в певній частині шкали. Оцінювання проводилося за 10 бальною шкалою, де 0 балів відповідав мінімальному ступеню прояву цієї якості, а 10 балів – максимальному. Відповідно до структури загальнокультурної компетентності перші 5 суджень (1.1-1.5.) мають когнітивний характер, друга група суджень (2.1-2.6) визначає зміст ціннісно-орієнтаційного компонента, до третьої групи (3.1-3.9.) включені судження, які відображають комунікативно-діяльнісні здібності.

Результати вимірів переводилися в упорядковану шкалу, підсумкові значення виводили з середнього значення представлених показників. Крім того, у таблицях визначено відсоткове співвідношення відповідей майбутніх учителів, які показали низькі (від 0 до 4 балів); середні (від 5 до 7 балів); високі (від 8 до 10 балів) значення рівня сформованості загальнокультурної компетентності.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Спираючись на обґрунтовану трикомпонентну структуру загальнокультурної компетентності та її критерії, ми розробили показники розвитку загальнокультурної компетентності засобами музейної педагогіки (табл. 2).

Таблиця 2

Показники розвитку загальнокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами музейної педагогіки

Когнітивний компонент	Ціннісно-орієнтаційний компонент	Операційно-діяльнісний компонент
<p>Ознаки загальнокультурної компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> орієнтація у проблематиці засвоєння культурно-освітнього простору, проінформованість у соціальних, світоглядних проблемах тощо; теоретична готовність до аналізу та вирішення цих проблем. 	<p>Ознаки загальнокультурної компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> потреба та інтерес у самостійному засвоєнні культурної спадщини; різноманітність, регулярність досвіду засвоєння культурної спадщини; наявність ціннісних орієнтирів у культурі; використання середовища спілкування як джерела інформації про культурні цінності. 	<p>Ознаки загальнокультурної компетентності:</p> <ul style="list-style-type: none"> уміння орієнтуватися у культурному потоці; володіння методами та прийомами, що забезпечують засвоєння спадщини культурного простору; проінформованість у джерелах культури; достатній рівень сформованості комунікативної компетентності.
<p>Показники розвитку загальнокультурної компетентності засобами музейної педагогіки:</p> <ul style="list-style-type: none"> здатність до осмислення та аналізу проблем засвоєння культурно-освітнього простору; 	<p>Показники розвитку загальнокультурної компетентності засобами музейної педагогіки:</p> <ul style="list-style-type: none"> прояв інтересу до музею як унікального феномену культури; різноманітність, регулярність відвідування музеїв; 	<p>Показники розвитку загальнокультурної компетентності засобами музейної педагогіки:</p> <ul style="list-style-type: none"> здатність виявити предмет музейного значення; володіння навичками вивчення культурних цінностей: уміння

<ul style="list-style-type: none"> володіння теоретичними знаннями в галузі культури, у тому числі знаннями, отриманими у музеї; здатність побачити та визначити у музейних експонатах широкий історико-культурний аспект, оцінити їх з позиції культури. усвідомлення своєї ідентичності сучасній культурі, етапам розвитку культури, в тому числі при відвідуванні музею. 	<ul style="list-style-type: none"> здатність емоційно сприймати музейну спадщину; здатність до естетичного споглядання, співпереживання, задоволення від спілкування з культурними цінностями; володіння навичками сприйняття особливої образної мови музейної експозиції; здатність емоційно оцінювати твори мистецтва, висловлюючи своє ставлення. 	<p>поводитися в музеї, культура поведінки та вираження емоцій;</p> <ul style="list-style-type: none"> здатність зберігати стійку увагу під час ознайомлення з музейною експозицією, мати навичку уважного вивчення об'єкта; спроможність зацікавити аудиторію, розповідаючи про відвідування музею; здатність працювати з інформацією, отриманою в музеї: сприймати її, оцінювати, зіставляти, переробляти, використовувати у практичній діяльності; розуміння інтерактивних експонатів, їх використання; використання інформації, отриманої в музеї з метою самоосвіти, самопізнання, творчої діяльності; здатність реалізувати свій комунікативний потенціал при проведенні музейної екскурсії; здатність приймати інші культури, вступати у діалог культур, проявляти толерантність.
--	--	--

Використаний метод суб'єктивного шкалювання дозволив представити емпіричні дані щодо визначення рівня розвитку загальнокультурної компетентності майбутніх учителів з метою перетворення якісних показників в кількісну змінну (табл. 3, 4).

Таблиця 3

Динаміка розвитку загальнокультурної компетентності здобувачів вищої освіти експериментальної групи

Бал	Показники					
	Когнітивний		Ціннісний		Діяльнісний	
	До екпер.	Після екпер.	До екпер.	Після екпер.	До екпер.	Після екпер.
<i>Середній</i>	5,1	7,38	6,21	7,30	5,90	7,20
<i>Низький (0-4)</i>	9,0%	6,9%	6,4%	4,1%	14,0%	0,0%
<i>Середній (5-7)</i>	53,0%	36,2%	61,5%	48,6%	60,0%	58,3%
<i>Високий (8-10)</i>	38,0%	56,9%	32,1%	47,2%	26,0%	41,7%
<i>Загальний середній бал</i>	До експериментального навчання 5,74			Після експериментально навчання 7,29		

Аналізуючи зміни у самооцінці здобувачів вищої освіти ступеня розвитку загальнокультурної компетентності у відсотковому співвідношенні низьких, середніх та високих балів в експериментальній групі, слід відзначити тенденцію, що повторюється за всіма компонентами: зменшення низьких та середніх оцінок та збільшення високих (8-10 балів). Це вплинуло на суттєве підвищення рівня розвитку загальнокультурної компетентності, що відображено таблиці. У контрольній групі спостерігалася інша тенденція: зменшилася кількість низьких та високих балів, проте суттєво зросла кількість середніх. Це призвело до підвищення рівня розвитку загальнокультурної компетентності, але не настільки, як в експериментальній.

Таблиця 4

Динаміка розвитку загальнокультурної компетентності здобувачів вищої освіти
контрольної групи

Бал	Показники					
	Когнітивний		Ціннісний		Діяльнісний	
	До експер.	Після експер.	До експер.	Після експер.	До експер.	Після експер.
Середній	5,51	6,11	5,90	6,33	5,70	6,35
Низький (0-4)	17,0%	16,0%	21,0%	20,0%	28,0%	21,0%
Середній (5-7)	35,0%	60,0%	30,0%	52,0%	34,0%	47,3%
Високий (8-10)	48,0%	24,0%	49,0%	27,0%	38,0%	31,7%
Загальний середній бал	До експериментального навчання 5,70			Після експериментально навчання 6,29		

Аналіз динаміки розвитку в експериментальних групах загальнокультурної компетентності засобами музейної педагогіки дозволяє стверджувати, що експериментальна технологія позитивно вплинула на розвиток загальнокультурної компетентності майбутніх учителів, які навчаються на факультетах різної спрямованості. Виявлено статистично значущий приріст за всіма структурними складовими загальнокультурної компетентності.

Аналіз проектних творчих робіт майбутніх учителів [24] дозволяє зробити висновок про позитивний вплив експериментального навчання на реалізацію здібностей, що визначають розвиток загальнокультурної компетентності засобами музейної педагогіки. Це підтверджується наступним:

1. Широкий вибір тематики творчих робіт студентів відображає їх проінформованість у широкому колі проблем соціальної, культурної діяльності та здатність до їх осмислення та аналізу (когнітивний компонент загальнокультурної компетентності).

2. У студентських проектах використовувалися знання з різних галузей культури (когнітивний компонент загальнокультурної компетентності).

3. Роботи відображають емоційне сприйняття, співпереживання від спілкування з культурними цінностями. Розробки екскурсій спрямовані на передачу цих почуттів учням (ціннісно-орієнтаційний компонент загальнокультурної компетентності).

4. Застосовані під час проведення екскурсій методи та прийоми роботи з аудиторією орієнтовані на діалогічну взаємодію, активну позицію учасників, ініціювання їхнього інтересу (ціннісно-орієнтаційний компонент загальнокультурної компетентності).

5. Студенти самостійно розробляли авторські музейні, ситуаційні ігри, вправи з інтерактивними експонатами, варіанти творчої діяльності відвідувачів музею (комунікативно-діяльнісний компонент загальнокультурної компетентності).

6. Апробація розроблених проектів відбувалася з проведенням екскурсій на виставках (комунікативно-діяльнісний компонент загальнокультурної компетентності).

7. Автори проектів реалізували їх у практичній діяльності при проходженні навчальної практики.

Перевірка ефективності експериментальної технології різними методами дослідження підтвердилася. Розвиток загальнокультурної компетентності здобувачів вищої освіти засобами музейної педагогіки є перспективним напрямом в освітньому процесі закладу вищої освіти.

5. ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЬ

Аналіз наукових досліджень дозволив зробити висновок, що в наукових розвідках не тільки теоретично обґрунтовано роль і функції музею як джерела зберігання та розподілу культурних цінностей, а й розкрито освітній потенціал музею та музейної педагогіки. Проте, на наш погляд, недостає розроблена проблема формування загальнокультурної компетентності здобувачів вищої освіти саме засобами музейної педагогіки.

У процесі проведення експериментального навчання за розробленою технологією, нами було реалізовано дидактичні умови успішного розвитку загальнокультурної компетентності майбутніх учителів засобами музейної педагогіки:

- 1) Визначення ознак та показників розвитку всіх компонентів загальнокультурної компетентності засобами музейної педагогіки.
- 2) Виділення та реалізація педагогічних завдань, які сприяють розвитку кожного структурного компонента загальнокультурної компетентності.
- 3) Застосування системного підходу з визначенням мети, структуруванням змісту, вибором методів, засобів та форм проектування експериментальної технології.
- 4) Використання специфічних можливостей та освітнього потенціалу музеїв та музейної педагогіки, активних методів навчання, музейних предметів та музейного середовища, образної мови експозиції та творів мистецтва.

Аналіз динаміки розвитку загальнокультурної компетентності в експериментальних групах показав позитивні зміни за всіма її структурними компонентами.

Отже, культурний простір здобувачів вищої педагогічної освіти збагачується завдяки включенню елементів музейної педагогіки в освітній процес, сприяє використанню культурних еталонів як критеріїв оцінки при вирішенні пізнавальних, світоглядних, життєвих та професійних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Falk, J. H., Dierking, L. D. (2013). *The Museum Experience Revisited*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.
- [2] Kun-Ott, H. (2008). *Qualitätskriterien für Museen: Bildungs und Vermittlungsarbeit*. Berlin: Deutscher Museumsbund.
- [3] Noschka-Roos, A. (1994). *Besuchersforschung und Didaktik: ein museum-spädagogisches Plädoyer*. Berlin: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- [4] Nadolska-Styczyńska, A. (2016). Nie tylko lekcje i oprowadzanie. Kilka uwag o polskiej edukacji muzealnej i sposobach jej badania. *Journal of Urban Ethnology*, 14, 95–111.
- [5] Nalaskowski, A. (2004). Muzeum przedmiotów szkolnych jako integralna część szkoły laboratorium. *Acta universitatis Nicolai Copernici Nauki humanistyczno-społeczne. Historia wychowania. Toruń*, 365, 5–8.
- [6] Pater, R. (2017). Edukacja muzealna – wychowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze. *Parezja*, 1 (7), 74–92.
- [7] Ziębińska-Witek, A. (2011). *Historia w muzeach: Studium ekspozycji Holokaustu*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- [8] Zduńczyk, E. (2015). Człowiek w muzeum, czyli rzecz o edukacji, wychowaniu i rozrywce. *Kwartalnik Naukowy*, 1 (21), 169–184.
- [9] Dierking, L. D. (1994). Rôle de l'interaction sociale dans l'expérience muséale. *Publics et Musées*, 5, 19–43.
- [10] Fortin-Debart, C. (1999). Analyse de l'offre des institutions muséales en médiation environnementale. *Aster*, 29, 85–100.
- [11] Rasse, P. (1999). *Les musées à la lumière de l'espace public. Histoire, évolution, enjeux*. Paris: Editions L'Harmattan.
- [12] Bennett, T. (1995). *The Birth of the Museum: History, Theory, Politics*. London: Routledge.
- [13] Johnson, A., Huber, K. A., Cutler, N., Bingmann, M., Grove, T. (2009). *The Museum Educator's Manual: Educators Share Successful Techniques*. AltaMira Press.
- [14] Hooper-Greenhill, E. (1991). *A New Communication Model for Museums. Museum Languages: Objects & Texts*. Ed. G. Kavanagh. Leicester: University Press, pp. 59–60.
- [15] Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. Santa Cruz: Museum 2.0.
- [16] Белюфастова, Т. Ю. (2003). *Педагогічні засади діяльності музею як соціально-культурного центру*: дис. ... к. пед. н.: 13.00.06; Київський національний університет культури та мистецтва. К., 2003. 192 с.
- [17] Вербицька, П. В., Пасічник, Р. Е. (2017). *Музей як комунікативний та освітній простір: навч. посібник*. Львів: видавництво Львівської політехніки.

- [18] Камінська, В. (2013). Музейна педагогіка в практиці сучасного ЗНЗ. *Волинський музейний вісник: наук. зб.: Музейна педагогіка. Теорія і практика*, 5, 50–53.
- [19] Караманов, О. В. (2020). *Теорія і практика педагогічної діяльності музеїв в сучасному освітньому просторі України*: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Державний заклад “Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, МОН України, Старобільськ.
- [20] Ключко, Ю. М. (2014). Місія сучасного музею у контексті освітніх проблем. *Культура і мистецтво у сучасному світі. Наукові записки КНУКіМ*, 15, 43–48.
- [21] Волошина, О. В. (2016). Використання активних методів навчання при викладанні дисциплін педагогічного циклу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 48, 13–16.
- [22] Dnitrenko, N., Voloshyna, O., Melnychuk, D., Holovska, I., & Dutka, H. (2022). Case method in quasi-professional training of prospective teachers. *Independent Journal of Management & Production*, 13(3), 1-10. <http://dx.doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1849>
- [23] Малихін О. В., Гриценко І. С. (2015) Формування загальнокультурної компетентності студентів філологічних спеціальностей: монографія . Київ : Видавництво ТОВ 2015. 492 с.
- [24] Dnitrenko, N., Vokoshyna, O., Budas, Iu., Klybanivska, T. (2021). Formation of Ethical Culture of Intending Educators in the Educational Process of Higher Education Institution. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. May 28th - 29th, 2021. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies*, 1, 95-104. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol1.6293>

MUSEUM PEDAGOGY AS A MEANS OF FORMING THE GENERAL CULTURAL COMPETENCE OF PEDAGOGICAL EDUCATION APPLICANTS

Voloshyna Oksana Vasylivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Pedagogy, Professional Education
and Management of Educational Institutions,
Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-9977-7682
woloshina5555@gmail.com

Dmitrenko Natalia Yevheniivna

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Methods of
Teaching Foreign Languages,
Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-3556-0003
nataliadmitrenko0302@gmail.com

Abstract. In the study the term “museum pedagogy” was defined, the tasks of museum pedagogy were cleared up, the models (European, Anglo-American, Eastern European) of museum pedagogical activity were characterized. The research presented the technology of developing general cultural competence of prospective teachers by means of museum pedagogy, which was represented by the following components: the purpose of learning, didactic principles; content, methods, means of education; organization forms of training; the result of activity. The authors designed the technology of the development of general cultural competence of prospective teachers by means of museum pedagogy. Its components were revealed in detail, namely: cognitive, value-oriented, communication and activity components. The organizational, experimental, expository, and expert stages were described. Based on the well-founded structure of general cultural competence and its criteria, indicators of the development of general cultural competence of prospective teachers by means of museum pedagogy were developed. Didactic conditions for the successful development of general cultural competence of prospective teachers by means of museum pedagogy have been practically implemented: 1) identification of signs and indicators of the development of all components of general cultural competence by means of museum pedagogy; 2) selection and implementation of pedagogical tasks that contributed to the development of each structural component of general cultural competence; 3) application of a systematic approach with definition of the goal, structuring of content, selection of methods, means and forms of design of experimental technology; 4) use of specific opportunities and educational potential of museum pedagogy, active learning methods, museum objects and museum environment, figurative language of exposition

and works of art. The results of the experimental study were presented, which allowed affirming the positive dynamics of the development of general cultural competence of prospective teachers by means of museum pedagogy.

Keywords: general cultural competence of prospective teachers; museum pedagogy; pedagogical activities of museums; technology for the development of general cultural competence by means of museum pedagogy.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Falk, J. H., Dierking, L. D. (2013). *The Museum Experience Revisited*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press. (in English)
- [2] Kun-Ott, H. (2008). *Qualitätskriterien für Museen: Bildungs und Vermittlungsarbeit*. Berlin: Deutscher Museumsbund. (in German)
- [3] Noschka-Roos, A. (1994). *Besuchersforschung und Didaktik: ein museum-spädagogisches Plädoyer*. Berlin: VS Verlag für Sozialwissenschaften. (in German)
- [4] Nadolska-Styczyńska, A. (2016). Nie tylko lekcje i oprowadzanie. Kilka uwag o polskiej edukacji muzealnej i sposobach jej badania. *Journal of Urban Ethnology*, 14, 95–111. (in Polish)
- [5] Nalaskowski, A. (2004). Muzeum przedmiotów szkolnych jako integralna część szkoły laboratorium. *Acta universitatis Nicolai Copernici Nauki humanistyczno-społeczne. Historia wychowania. Toruń*, 365, 5–8. (in Polish)
- [6] Pater, R. (2017). Edukacja muzealna – wychowanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze. *Parezja*, 1 (7), 74–92.
- [7] Ziębińska-Witek, A. (2011). *Historia w muzeach: Studium ekspozycji Holokaustu*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. (in Polish)
- [8] Zduńczyk, E. (2015). Człowiek w muzeum, czyli rzecz o edukacji, wychowaniu i rozrywce. *Kwartalnik Naukowy*, 1 (21), 169–184. (in Polish)
- [9] Dierking, L. D. (1994). Rôle de l'interaction sociale dans l'expérience muséale. *Publics et Musées*, 5, 19–43. (in French)
- [10] Fortin-Debart, C. (1999). Analyse de l'offre des institutions muséales en médiation environnementale. *Aster*, 29, 85–100. (in French)
- [11] Rasse, P. (1999). *Les musées à la lumière de l'espace public. Histoire, évolution, enjeux*. Paris: Editions L'Harmattan. (in French)
- [12] Bennett, T. (1995). *The Birth of the Museum: History, Theory, Politics*. London: Routledge. (in English)
- [13] Johnson, A., Huber, K. A., Cutler, N., Bingmann, M., Grove, T. (2009). *The Museum Educator's Manual: Educators Share Successful Techniques*. AltaMira Press. (in English)
- [14] Hooper-Greenhill, E. (1991). A New Communication Model for Museums. *Museum Languages: Objects & Texts*. Ed. G. Kavanagh. Leicester: University Press, pp. 59–60. (in English)
- [15] Simon, N. (2010). *The Participatory Museum*. Santa Cruz: Museum 2.0. (in English)
- [16] Bielofastova, T. Yu. (2003). *Pedagogical principles of museum activity as a social and cultural center*: dissertation ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.06; Kyiv National University of Culture and Arts. K. (in Ukrainian)
- [17] Verbytska, P. V., Pasichnyk, R. E. (2017). The museum as a communicative and educational space: teaching manual. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House. (in Ukrainian)
- [18] Kaminska, V. (2013). Museum pedagogy in the practice of secondary educational institutions. *Volynskyi muzeinyi visnyk: nauk. zb.: Muzeina pedahohika. Teoriia i praktyka*, 5, 50–53. (in Ukrainian)
- [19] Karamanov, O. V. (2020). *Theory and practice of pedagogical activities of museums in the modern educational space of Ukraine*: dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.01 – general pedagogy and history of pedagogy. State institution “Luhansk Taras Shevchenko National University”, MES of Ukraine, Starobilsk. (in Ukrainian)
- [20] Kliuchko, Yu. M. (2014). The mission of the modern museum in the context of educational problems. *Kultura i mystetstvo u suchasnomu sviti. Naukovi zapysky KNUKiM*, 15, 43–48. (in Ukrainian)
- [21] Voloshyna, O. V. (2016). Use of active learning methods when teaching disciplines of the pedagogical cycle. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Pedahohika i psykholohiia*, 48, 13–16. (in Ukrainian)
- [22] Dmitrenko, N., Voloshyna, O., Melnychuk, D., Holovska, I., & Dutka, H. (2022). Case method in quasi-professional training of prospective teachers. *Independent Journal of Management & Production*, 13(3), 1-10. <http://dx.doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1849> (in English)
- [23] Malykhin O. V., Hrytsenko I. S. (2015) Formuvannia zahalnokulturnoi kompetentnosti studentiv filolohichnykh spetsialnostei: monohrafiia . Kyiv : Vydavnytstvo TOV 2015. 492 s in Ukrainian)
- [24] Dmitrenko, N., Vokoshyna, O., Budas, Iu., Klybanivska, T. (2021). Formation of Ethical Culture of Intending Educators in the Educational Process of Higher Education Institution. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. May 28th - 29th, 2021. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies*, 1, 95-104. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol1.6293> (in English)

УДК 378.14: 574

DOI: 10.31652/2412-1142-2022-65-124-136

Глуханюк Віталій Миколайович

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0001-6126-9546
vito_g@meta.ua

Шимкова Ірина Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0003-0652-9557
irina.shym22@gmail.com

Гаркушевський Володимир Савич

доцент, кандидат технічних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0002-5807-4446
savich2608@meta.ua

Цвілик Світлана Дмитрівна

доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0002-0335-5670
tsvilyksv@gmail.com

Іванчук Анатолій Васильович

доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0002-6996-1403
anatolij1196@gmail.com

ЕКОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню, розробці й експериментальній перевірці ефективності організаційно-методичних умов екологічної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій з метою формування його екологічної компетентності. Напрямами екологічної підготовки майбутніх учителів визначено: формування в студентів екологічної свідомості, екологізація змісту фахових дисциплін, вивчення студентами технологій екологічного виховання, організація еколого-трудової діяльності студентів під час лекцій, практичних занять, екологічних проєктів, виставок художньо-екологічних виробів. Приймалася робоча гіпотеза про те, що готовність майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до екологічного виховання учнів у школі формується за умов: розвитку усвідомлення ролі вчителя у розв'язанні екологічних проблем; ознайомлення із метою, завданнями та змістом екологічної освіти; формування ціннісного ставлення до природи; екологізація професійної підготовки; організація екологічної трудової та художньо-творчої діяльності.